

ГІТАРНІ КОНКУРСИ ТА ФЕСТИВАЛІ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ ПРОСТОРИ КІНЦЯ ХХ ст. — ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті проаналізовано специфіку гітарних конкурсів та фестивалів, які проходять у вітчизняному просторі. Виокремлено риси, притаманні подібним проектам. Артикульовано появу нових тенденцій у облаштуванні подібних ініціатив. Визначено, що характерною ознакою часу постає інтеграція конкурсних випробовувань у фестивалі, що сприяє збільшенню глядацької аудиторії та популяризації гітарного виконавства. Зазначено перспективні новації, котрі можуть бути враховані при проведенні українських гітарних конкурсів і фестивалів, як-от транслявання виступів і підключення громадської думки у оцінюванні виступів, що наявні в закордонній практиці. Відзначено виникнення нових українських гітарних фестивалів-конкурсів, що є свідченням зростання інтересу до спеціальності «класична гітара» та прагненням до її подальшого просування.

Ключові слова: класична гітара, фестиваль, конкурс, традиції, українська культура.

The article analyzes the specifics of guitar competitions and festivals that take place in the domestic space. Features that are inherent in similar projects are selected. Emphasis was given to the emergence of new trends in the organization of such initiatives. It is determined that the integration of competitions in the festival is a characteristic feature of the time, which helps to increase audience and popularize guitar performances. There are promising innovations that can be taken into account when conducting Ukrainian guitar contests and festivals, such as broadcasting performances and connecting public opinion when evaluating performances that are available in foreign practice. The emergence of new Ukrainian guitar festivals-contests is evidence of growing interest in the specialty "classical guitar" and the desire for its further advancement.

Keywords: classical guitar, festival, competition, traditions, Ukrainian culture.

В статье проанализирована специфика гитарных конкурсов и фестивалей, которые проходят в отечественном пространстве. Выделены черты, присущие подобным проектам. Подчеркнуто появление новых тенденций в обустройстве подобных инициатив. Определено, что характерным признаком времени является интеграция конкурсных испытаний в фестивали, что способствует увеличению зрительской аудитории и популяризации гитарного исполнительства. Указаны перспективные новшества, которые могут быть учтены при проведении украинских гитарных конкурсов и фестивалей, таких как: трансляция выступлений и подключение общественного мнения при оценке выступлений, имеющиеся в зарубежной практике. Отмечено возникновение новых украинских гитарных фестивалей-конкурсов, что свидетельствует о возрастании интереса к специальности «классическая гитара» и стремлению к ее дальнейшему продвижению.

Ключевые слова: классическая гитара, фестиваль, конкурс, традиции, украинская культура.

Постановка проблеми. Гітарне мистецтво за останні роки набуло чималого розвитку в українському просторі. Наявність різних ланок музичної освіти, наявність репертуару, призначеного для гітарного виконавства, створюють передумови для появи професіоналів високого рівня кваліфікації. Невід'ємним компонентом на шляху формування

музикантів-виконавців є участь у різноманітних конкурсах і фестивалях, де вони мають можливість продемонструвати власні вміння та здобути досвід, який сприятиме їх подальшому зростанню. В українському просторі є низка культурно-мистецьких ініціатив, пов'язаних з просуванням гітарного виконавства. Виокремлення особливостей українських

гітарних конкурсів і фестивалів є актуальним і малодослідженим питанням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні окреслюються в праці І. Бермес. Фестиваль як соціокультурний феномен досліджується в розробках М. Любченкова та О. Меньшикова. Огляд специфіки проведення київського гітарного фестивалю та конкурсу здійснено в статті Н. Семененко. Стисле ознайомлення з результатами проведення міжнародного фестивалю «VIVAT Guitar» представлено в публікації О. Лемешевської.

Метою статті є аналіз особливостей гітарних конкурсів і фестивалів, які проходять в Україні. Розкриття даної мети передбачає також виокремлення впливу світових традицій на проведення подібних культурних проєктів.

Виклад основного матеріалу. Практика проведення різноманітних змагань, пов'язаних з мистецькою сферою, має глибоке коріння. Загальновідомо, що вже за часів Стародавньої Греції облаштовувались змагання виконавців. У грецькій міфології оповідається про змагання Аполлона та Марсія у майстерності гри на лірі та авлосі. Згодом розпочинають провадитись перші змагання. Власне, саме слово «фестиваль» означало «свято», те, що виходило за рамки буденності. Латинське слово «festivus» мало значення «веселий, кумедний», «festus» — «радісний, святковий, урочистий», «feviae» — «святкові дні», або «дні відпочинку», а «festum» — «урочистість». «У Стародавній Греції Великі Діонісії були прообразом театральних фестивалів, а Великі Панафінеї — витоками фестивалів музичного, естрадного, танцювального мистецтва. Коріння фестивалю виявляються і в пишних святах Стародавнього Риму, де процвітав цирк. Поряд з гладіатором і засудженими, на арені амфітеатру виступали трупи з сотень гімнастів, акробатів, еквілібристів, дресирувальників, фокусників. У витоках фестивалю лежить також ігрова природа Середньовіччя і Відродження: карнавали, ходи ряджених, виступи жонглерів, паради блазнів, змагання трубадурів, мінезингерів, гістріонів, “ярмарки масок”, “блазневі корпорації”» [5, 5]. Хоча витоки фестивалів і конкурсів досить важко порівнювати з тими, що існують на даний момент, основою їх було згуртування певної групи людей зі спільними інтересами.

Слід відзначити, що в сучасному українському просторі проходить чимало музичних фестивалів, серед яких наявні й гітарні. Для фестивального руху потрібне проходження декількох етапів. І. Бермес вказує на те, що проведення фестивалів потребує

чималих зусиль не лише з боку безпосередніх учасників чи конкурсантів (коли йдеться про конкурс), а й, насамперед, від їх засновників, організаторів і робочої групи. «Організація музичних фестивалів в Україні — справа порівняно нова. Як масштабна подія, фестиваль потребує ретельної організаційної підготовки, котра охоплює такі складові: відкриття, закриття, проведення різних заходів (прес-конференцій, майстер-класів, наукових конференцій, творчих зустрічей), забезпечення концертних майданчиків, формування концертних програм, проведення концертів, розміщення колективів тощо» [1, 151]. Різноманітні форми, які застосовуються у сучасних фестивалях, сприяють більшій зацікавленості в них з боку безпосередніх учасників. Саме за допомогою фестивалів відбувається розвиток досить великої групи людей, адже за рахунок поєднання майстер-класів, концертів, творчих зустрічей може залучатися більше публіки, аніж у концертах. М. Любченков називає фестиваль важливою частиною життя суспільства та невід'ємним компонентом розвитку творчого начала. «Фестиваль є однією з форм організації внутрішньокультурного і міжкультурного творчого обміну, задовольняючи потреби аудиторії в зміні видів діяльності, самовираженні і розвазі, а також залучає до соціально значимих цілей і ідей. Також важливою функцією даного типу подій є консолідація громадських груп шляхом створення особливої реальності і занурення в неї» [4, 289].

У закордонній практиці ХХ століття перший гітарний конкурс, що мав назву «First Guitar Competition», пройшов у 1949 році в Токіо, згодом він був перейменований у «Tokyo International Guitar Competition». У Європі перший конкурс для гітаристів відбувся завдяки А. Сеговії, який домігся включення даної спеціальності у мультиінструментальний конкурс — «Geneva International Music Competition». Вслід за ним почало виникати дедалі більше гітарних конкурсів і фестивалів у різних країнах Європи та США. За рахунок того, що є надзвичайно багато фестивалів-конкурсів, причому різного масштабу проведення, в даному дослідженні не ставиться мета висвітлити чи принаймні згадати навіть найголовніші з них. Лише у США є не менше дванадцяти гітарних конкурсів, винагорода за перемогу у яких коливається від тридцяти тисяч до тисячі шістьсот доларів. У європейському просторі функціонує не менше тридцяти конкурсів, не рахуючи ті, що припинили своє існування. Зазначимо, що у більшості європейських країн проводяться фестивалі-конкурси та змагання у майстерності гри на класичній гітарі: у Греції, Польщі, Угорщині, Італії, Німеччині, Іспанії, Португалії тощо.

Високий рівень українського гітарного виконавства сприяє тому, що вітчизняні гітаристи досить часто стають лауреатами у різних закордонних міжнародних конкурсах, як «аматорських», так і «професійних». На Міжнародному фестивалі-конкурсі класичної гітари «Гітарні дні у Веленце», який проходив у липні 2018 р. в угорському місті Веленце, лауреатами першої та третьої премій у різних вікових категоріях стали саме українські виконавиці (А. Козлова та М. Перекотії). А такий відомий український гітарист, як Марко Топчій має більш ніж 90 нагород у різних міжнародних гітарних конкурсах, причому сорок один раз він ставав лауреатом першої премії. Лише 2018 року він здобув перше місце та приз глядацьких симпатій у «Spring Music Festival, International Guitar Competition» (Португалія), перше місце на «Miami International GuitART Festival and Concert Artist Performance Competition» (Маямі, штат Флорида, США) та спеціальну нагороду «Leo Brouwer prize (best M. Castelnuovo-Tedesco — Capriccio Diabolico interpretation)» на «International Classical Guitar Competition Andrés Segovia» (La Herradura, Іспанія).

Можна виділити ряд ознак, характерних для закордонних гітарних конкурсів. На відміну від вітчизняних, вони можуть мати досить високу винагороду. У великих конкурсах, виконавець, як правило, у фіналі виступає разом з оркестром. Під час гітарних фестивалів відбувається чимало конкурсних випробовувань, що забезпечує ширшу глядацьку аудиторію. В європейських країнах починає набувати розвитку практика онлайн-трансляції змагань, а також залучення громадської думки у прийнятті рішень, що сприяє об'єктивності журі. Зазвичай найбільші конкурси мають віковий ценз від 18-ти до 35-ти років, хоча в останні роки збільшилась кількість конкурсів, де впроваджуються і змагання для дітей та юнацтва.

Як вже було зазначено, для західного простору притаманне одночасне проведення фестивалів і конкурсів, так би мовити «два в одному». Так Міжнародний гітарний фестиваль і юнацький конкурс «Louis Ignatius Gall», який проходив у німецькому місті Нордхорн 1–4 листопада 2018 року художнім (керівники Олексій Белоусов (Ізраїль) та Боббі Рутвельд (Нідерланди)), відкриває широкі можливості для виконавців на різних типах гітари, починаючи від класичної і завершуючи джазовою гітарою. За умови змагання в напрямі «класична гітара», обов'язковими є вікові категорії, де чітко регламентується тривалість виступів, які мають включати твори різних стилів і епох. Можливість проявити себе є у рубриках сольного виконання,

ансамблю, ансамблю «педагог–учень», гітарного оркестру, де було б не менше трьох партій, кожному з яких виконували б чотири людини. Окремою умовою виступає можливість взяти участь у конкурсі на краще виконання музики Луї Ігнатіуса Галла. Якщо учасник обирає твір Галла, то до конкурсної програми додається додаткова хвилина.

Істотною відмінністю вітчизняного простору є те, що гітарні конкурси проводились окремо від фестивалівних подій. Причому подібна практика має чимало прикладів і в сьогоденні. Наразі є низка конкурсів, які проходять у подібному форматі вже не один рік, як-от: Міжнародний конкурс гітарного мистецтва «ГитАс», що проводиться асоціацією гітаристів НВМС та Департаментом культури КМДА. Вікові категорії: учасники до 10 років, 11–13 років, 14–17 років, від 18 років. Так само відокремлено від конкурсної програми існує Міжнародний фестиваль гітарного мистецтва «VIVAT Guitar», який у 2017 році уже вдесяте відбувся у місті Миколаєві. Його заснування було спрямоване на «підвищення виконавської майстерності та збагачення репертуару виконавців високохудожніми творами, популяризацію сучасного українського гітарного мистецтва» [3]. У травні 2017 року було створено й проведено у Львові перший Всеукраїнський фестиваль молодих виконавців на класичній гітарі «Guitar Vik», який мав залучити до музикування виконавців віком від 17-ти до 20-ти років. У 2018 р. пройшов другий фестиваль «Guitar Vik», причому якщо в 2017 році виступали лише солісти-гітаристи з різних регіонів України, то відтепер фестиваль включав у себе і виступи колективів. Програма фестивалю містила не лише концертні виступи, а й майстер-класи з питань гітарного виконавства та методичні поради, презентацію нотної збірки для гітаристів-початківців і показ фільму-спогаду про В. Сидоренка.

Як зазначає Н. Семененко, проведення «конк-фестів» є частішою практикою, котра поступово набуває впровадження і в Україні. «Подібні сценарії мистецьких акцій у різних варіантах відпрацьовані в Європі. Як правило, там проводяться конкурсні прослуховування і фінальний концерт із виступами лауреатів. Якщо ж відбувається фестиваль, то він передбачає переважно концертну програму. Інколи під час дитячих конкурсів із метою заохочення ширшої слухацької аудиторії анонсують і концерти, але не щоденні» [6, 26]. Європейську практику поєднання фестивалю та конкурсу вдало втілював заслужений артист України, лауреат міжнародних конкурсів, соліст Національної філармонії України Андрій Остапенко, який був ініціатором та організатором проведення щорічних гітарних фестивалів

у Києві з 2004 року, а згодом у їх рамках і конкурсу гітаристів — Міжнародного гітарного фестивалю гітарної музики «Київ».

Загалом, упродовж останніх років було започатковано низку нових гітарних конкурсів-фестивалів у вітчизняному просторі. В місті Бровари з 2012 року проводиться міжнародний фестиваль-конкурс «Гітарний флюгер», в якому передбачено дві номінації: «класична гітара» та «класична гітара + інші музичні інструменти», де є вже традиційний поділ на вікові групи: до 11-ти років, 12–15 років, 16–20 років, 21 і більше років. 11–13 травня 2018 року у Черкасах пройшов перший Всеукраїнський конкурс-фестиваль гітарного мистецтва «Fiesta». Він був розрахований на участь учнів середніх спеціальних музичних шкіл і початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Зазначається, що метою даного конкурсу-фестивалю є «популяризація та розвиток гітарного мистецтва, виявлення обдарованих дітей, поліпшення професійного рівня учасників конкурсу-фестивалю через участь у майстер-класах, обмін досвідом між керівниками колективів, встановлення контактів і співпраці між колективами» [2]. Було заявлено наступні номінації: солісти, ансамблі гітаристів (малі та великі — 4–12 учасників), оркестри. Вікові категорії — до 9 років, 10–12 років, 13–15 років, 16–18 років та змішана для оркестрів. Так само, залежно від вікових груп, визначалась тривалість програми учасників. Перший фестиваль-конкурс виконавців на класичній гітарі «Гітаріада» пройшов у місті Острог 22–24 червня 2018 року. Головою журі виступив старший викладач з класу гітари Дніпропетровської академії музики ім. М. Глинки Юрій Радзевський, а директором фестивалю-конкурсу — Тарас Безюльов. Було об'єднано учасників не лише з різних міст, а й різного віку, які виступали у таких категоріях: до 11-ти років, 12–13 років, 14–15 років, 16–18 років, від 19 років. Було заявлено сорок чотири солісти та шість ансамблів з міст Дніпро, Київ, Луцьк, Львів, Рівне, Черкаси, Чернігів, Харків і Хмельницький.

Висновки та перспективи дослідження. Як можна пересвідчитися, гітарне мистецтво в Україні набуває дедалі більшого розвитку. Виникнення фестивалів-конкурсів спрямоване на розвиток виконавства, популяризацію інструмента, обмін досвідом, підвищення рівня музикантів-гітаристів. Якщо для європейського простору стандарт поєднання фестивалю та конкурсів є досить традиційним, то в Україні тривалий час проводились гітарні конкурси та фес-

тивалі, як відокремлені та непок'єднані події, хоча в останні роки намітилась тенденція до їх інтеграції. В більшості фестивалів-конкурсів є різні форми, в яких беруть участь гітаристи, — майстер-класи, концертні виступи, зустрічі з провідними виконавцями, презентації збірок, методичних напрацювань. Масштабні проекти передбачають різні номінації, де поділ здійснюється за спеціальністю («класична гітара», «акустична гітара», «джазова гітара») та за віком учасників. Перспективною новацією у проведенні українських гітарних конкурсів і фестивалів є транслювання виступів й підключення громадської думки у оцінюванні виступів, які наявні в закордонній практиці. Впровадження конкурсів-фестивалів, котрі організовані за зразком провідних подій, що проводяться в європейському просторі, є джерелом та інструментом на шляху формування високого виконавського рівня за спеціальністю «класична гітара».

Джерела та література:

1. Бермес І. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка*. 2015. № 8. С. 150–155.
2. Всеукраїнський фестиваль-конкурс гітарного мистецтва «Fiesta». URL: <https://2event.com/uk/events/1274162>.
3. Лемишевская А. Молодые гитаристы продемонстрировали свое искусство владения популярным инструментом. URL: <https://www.sovremennik.mk.ua/news/830-Mezhdunarodnyy-festival-gitarnogo-iskusstva-zavershilsya-galakontsertom.html>.
4. Любченков М. С. Фестиваль как фактор субкультурной консолидации. *Вестник Ленинградского гос. ун-та им. А. С. Пушкина*. 2016. № 3. С. 288–294.
5. Меньшиков А. М. Фестиваль как социокультурный феномен современного театрального процесса: автореф. дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.01. М., 2004. 20 с.
6. Семененко Н. Конкфест — два в одном. *Музыка*. 2012. № 1. С. 24–29.

References:

1. Bermes, I. (2015). Organizational principles of musical festival motion are in Ukraine. *Kulturolohichna dumka*. № 8 [in Ukrainian].
2. Allukrainian festival-competition of guitar art of «Fiesta». URL: <https://2event.com/uk/events/1274162> [in Ukrainian].
3. Lemishevskaya, A. Young guitarists showed the art of possession a popular instrument. URL: <https://www.sovremennik.mk.ua/news/830-Mezhdunarodnyy-festival-gitarnogo-iskusstva-zavershilsya-galakontsertom.html> [in Russian].
4. Lyubchenkov, M. S. (2016). Festival as factor of subcultural consolidation. *Vestn. Leningr. gos. un-ta im. A. S. Pushkina*. № 3 [in Russian].
5. Menshikov, A. M. Festival as sociocultural phenomenon of modern theatrical process: avtoref. dis. ... kand. iskusstvovedeniya: 17.00.01. M., 2004 [in Russian].
6. Semenenko, N. (2012). Konkfest — tow in one. *Muzyka*. № 1 [in Russian]. [in Ukrainian].